

Anul II.

Nr 20.

Fóia bisericească.

Organu

pentru cultura religioasă a clerului și a
poporului.

Redigeata de

Dr. **Alexandru V. Gram'a.**

BCU Cluj / Cluj University Library Cluj

25 Octombrie 1884.

Cuprinsulu:

Triumfulu Ecclesiei. — Limb'a slavica in biserica romaneasca. — Priveghiele la
poporul nostru. — Galileo Galilei. — Dreptulu civilu austriacu. — Jidovulu
retacitoriu. — Schelete de predici. — Varietati.

Apare in 10 și 25 st. n. a fie-carei luni.

Pretulu pre unu anu **3 fl. v. a.**

Blasiu, 1884.

Tipografia Seminarului gr.-cat. in Blasiu.

Triumfulu Ecclesiei.

(Sonetu).

Fii vitregi, ímpii si de rea-credintia
Apuca armele cu 'nversionare
La lupta grea si de esterminare:
„Mirés'a lui Christosu“ eli amenintia.

Cá Titanidii ataca-Olimpulu sacru,
Nici dieu, nici omu, nu voru se-i mai domnésca;
Deci striga toti cu ura diavolésca:
Pre Pap'a, clerulu, regii — la masacru!

Dar' naiea gubernata 'ntieptiesce
De Boreas de Notus nu se'nfránge
Si din uragane scapa fericesce:

Asiá Eccesi'a pre inimici infrunta,
Respinge ataculu si atunci invinge
Candu in pieptu-i ran'a e mai crunta.

Blasiu, 1884.

A. Viciu.

Limb'a slavica in baseric'a romanésca.

In istori'a tuturoru poporeloru europene esistu intemplari enigmatice, intemplari de unu caracteru atátu de nenaturalu, câtu deca multimea documintelorú nu aru constatá esistinti'a lorú mai pre susu de ori ce indoieía, atunci i ar veni omului a nu crede, cumcá in adeveru au esistatu orecânduva. Caracterulu acest'a enigmaticu alu intempariloru de genulu acest'a devine inca si mai enigmaticu prin ace'a, cá causele si originea intempariloru acestor'a este de multe ori ascunsa in intunereculu istoriei. Ele suntu cá cometii aceia de pre ceriu, cari escita curiositatea si câte odata si mirarea nostra numai prin deosebirea lorú de tote celelalte stele, ci si prin ace'a impregiurare, cá nice nu se scie din ce regiuni ale ceriului au venitú.

Una atare intemplare enigmatice in istori'a basericeii romanesci este domnirea cea indelungata a limbei slavice vechi cá limba liturgica in baseric'a romanésca. Domnirea acést'a este pentru noi din mai multe puncte de vedere enigmatice si mai de necreditu, deca nu amú fí securi despre esistinti'a ei. Cá mai antáiú limb'a romanésca este atátu de departe de limbile slavice, cátu pentru Romani totu cultulu divinú celebratu in limb'a slavica este nenaturalu in gradulu celu mai inaltu. Cá la Slavi s'a tienutu cultulu divinú in limb'a slavica, este lucru naturalu. Cá s'a tienutu inse la Romani in ace'a

limba, este câtu se pote mai nenaturalu. Afara de ace'a, deca a fostu cá cultulu divinú din mai multe cause se nu se pota tiené in limb'a romanésca, atunci acel'a din mai multe motive a fostu mai naturalu, cá se se tiená in limb'a greca decátu in cea slavica. Mai antáiu pentrucá ritulu in baseric'a romanésca a fostu ritulu grecescu alu bisericeii constantinopolitane. Si asia, *in abstracto* considerandu lucrulu, deca cartile ritului grecescu nu s'au tradusu pre limb'a romanésca, atunci ar' fi fostu mai naturalu deca acele la Romani aru fi intratu in limb'a originala grecésca, decátu in versiunea slavica. Cá in genere vorbindu si abstragundu dela ori ce impregiurari istorice speciali, nu intielegemu, pentruce fora de ceva causa extraordinaria, cartile rituali grecesci se mai fia facutu unu rondu prin limb'a slavica, cá se ajunga la Romani. Acést'a cu atátu mai vertosu, cá din punctu de vedere alu practicitateii pentru Romani limb'a slavica erá chiaru asia de neintielesa cá si cea greca, si asia prin turulu acest'a Romanii n'au castigatu nemicu. Afora de ace'a casuri analoge vedemu st la poporele apusane tienetorie de ritulu apusanu, pre la cari la nice unulu nu a intratu ritulu apusanu decátu in limb'a originala latina, asia câtu acoló este neaudftu, cá ritulu se fia intratu la unu poporu in limb'a altui poporu, cum s'a intemplatu la noi cu cea slavica. In urma in tempurile vechi limb'a greca pre la poporele tienetorie de baseric'a resaritului a jocatu totu de a un'a una rola multu mai mare cá cea slavica, incátu abstragundu dela alte impregiurari, ce noue ne suntu necunoscuté, ori ce poporu in impossibilitatea de asi avé limb'a sa in baserica, multu mai curundu si mai bucuros ar fi primitu pre cea greca decátu pre cea slavica. Ma limb'a greca cá limba liturgica a esistatu multu inaintea celei slavice, si asia deca Romanii au fostu crestini inea dela descalecarea loru in tierile locuite de eli astádi, atunci mai naturala si mai probabila ar' fi fostu primirea limbei grecesci in baserica, decátu a celei slavice. Tote probalitatile si consecintieile aceste naturalí inse, cari asia dicundu de sine se ivescu fora de nice una fortiare a logiceii, disparu inaintea faptului istoricu, care ni areta, cá totusi nu asia s'a intemplatu, ci chiaru contrariulu la cea ce amu cugetá noi, de ora-ce pre langa tote aceste nu limb'a greca, ci cea slavica a fostu tempu indelungatu limb'a rituala la Romani. Prin acést'a tota cestiunea limbei slavice in baseric'a romanésca devine una cestiune câtu se pote mai enigmatica. Caracterulu cestiunei inse devine si mai enigmaticu prin ace'a, cá istori'a vechia a bisericeii romanesci, in specie istori'a de pre tempurile, cându probabilu a intratu limb'a slavica in baseric'a romanésca, este atátu de obscura, atátu de lipsita de date si documinte, câtu causele si motivele primirei limbei slavice in baseric'a romanésca cá limba liturgica ni suntu cu totulu necunoscuté din documinte adeverate istorice.

Una cestiune inse cu câtu este mai enigmatica si mai grea de explicatu, cu atát'a provoca mai cu veementia mintea omenésca la scrutarea si deslegarea ei. Astufeliu barbatii nostrii, istorici, filologi si teologi, desi cestiunea a fostu

si este atât de intricata si grea de descursatu, totusi au luat in mana inca de multu deslegarea ei. In lips'a inse totala de documinte si urme secure istorice barbatii nostri au fostu siliti a-si luá refugiulu la conjecturi istorice. Pre calea acést'a s'au nascutu pana acumu unele opiniuni mai multu seau mai pucinu probabili dupa valoarea si puterea convingutoria a argumintele si probeloru aduse in favorulu lor. Une atare opiniune amu enunCIatú si noi in opulu nostru „istori'a basericei romanesci unite cu Rom'a“ pag. 38 si cele urmatorie, Prin studiulu inse facutu de atunci precum si prin meditatiune seriosa asupr'a obiectului acestuia de atât'a importantia ne amu intaritu inca si mai tare in opiniunea noastra. Din care cauza ni si luamu libertatea a o espune si motivá cu ocasiunea acést'a mai pre largu decâtu cum s'a potutu intemplá acoló.

Candu este vob'a de determinarea tempulu unui evenimentu ore care istoricu, atunci deca acel'a nu se pote determiná cu tota acurateti'a cronologica, istoricii s'au indatinatu a determiná celu pucinu una margine extrema, preste carea intemplarea la nice unu casu nu pote se tréca. Astufelu, dupa-ce nu potemu determiná esactu tempulu, candu a intratu limb'a slavica cá limba liturgica in baseric'a romanésca, vomu fi la totu casulu cu unu pasiu mai aproape de deslegarea cestiunei acesteia, deca vomu poté determiná tempulu inainte de care la nice unu casu nu a potutu intrá.

Acum criteriulu celu mai bunu cu privire la tempulu, inainte de care introducerea limbei slavice cá limba rituala in baseric'a romanésca nu s'a potutu intemplá, este impregiurarea ace'a, cá la Romani limb'a slavica de securu nu a intratu mai de tempuriu cá la Slavi. Acést'a pentrucá Romanii au luatú limb'a rituala slavica de securu dela Slavi. Si apoi dela Slavi nu o au potutu luá inainte de ce o au avutu eli insisi. Despre acést'a nu pote se fia absolutu nici una indoiela.

Se nasce acum intrebarea, candu a inceputu limb'a slavica a se folosi la Slavi cá limba rituala? La intrebarea acést'a potemu respunde cu tota securitatea, cumcá acést'a nu s'a intemplatú inainte de secululu alu nouele. Adeveratu cá religiunea crestina a strabatutu pre la unii Slavi inca inainte de secululu acest'a. Inse urme despre ceva carti rituali in limb'a slavica nu aflamu pana in secululu alu nouele, candu Santii Cirilu si Metodiú, Apostolii Slaviloru, au aflatu alfabetulu cirilicu pentru limb'a slavica, si candu eli au fostu celi de antáiu, ce au folositu limb'a slavica in ritulu celu grecescu. Dupa-ce asia dara si la Slavi la nice unu casu carti rituali in limb'a slavica inainte de Santulu Metodiú si Cirilu, va se dica inainte de secululu alu nouele, in care au traitu Santii acestia, nu au esistatu, asia de sine urméza, cá nice la Romani inainte de secululu acest'a limb'a slavica in baserica n'a potutu se fia. Prin urmare secululu alu nouele este terminulu acel'a cronologicu, inainte de care limb'a slavica in baseric'a romanésca de securu cá nu au intratu.

Se nasce acum intrebarea, cá deca inainte de secululu alu nouele limb'a

slavica de securu, că nu a intratu in baseric'a romanésca cá limba rituale, atunci candu a intratu, si cari au fostu cauzele intrarei?

Spre a pote respunde la intrebarea acést'a este de lipsa, cá se scimu, cumcă cum a statu lucrulu cu ritulu si cu limb'a rituala in baseric'a romanésca inainte de secululu alu nouele.

Mai antâiu, ce atinge ritulu bisericeii romanesci pana la secululu alu nouele, dupa parerea nostra la nice unu casu n'a potutu se fia ritulu celu grecescu modernu. Acést'a din mai multe cause. Anume mai antâiu din caus'a ace'a, că ritulu celu grecescu inea nu a fostu ajunsu la nice unu casu la desvoltarea ace'a, ce o are astâdi, fienducă mai multe parti ale ritului grecescu modernu chiaru pre tempurile acele se desvoltáu. Desvoltarea ritului inse se intemplá cu deosebire in Constantinopolu, si de acoló numai pre incetulu se straplantá pre la alte biserici. Si astufeliu e cu nepotintia, cá ritulu acest'a, ce pre atunci erá in desvoltare, se fia intratu deodata si la Romani, dintre cari celi dincoace de Dunare eráu inca si departe de Constantinopolu. De alta parte, deca in baseric'a Romaniloru inainte de secululu alu nouele ar' fi esistatu ritulu grecescu modernu, atunci acel'a dupa-ce in limb'a slavica, precum amu vediutu, inainte de secululu acest'a n'a potutu se fia, a trebuitu se fia seau in limb'a greca seau in cea romanésca. Ori si in care din aceste inse a fostu, remane neexplicabilu, cum limb'a slavica a potutu se le scota afora. Că de a fostu in limb'a romanésca, atunci nice odata limb'a slavica fora de una opusetiune extraordinaria a poporului nu ar' fi potutu eliminá limb'a romana. De a fostu in limb'a greca, atunci nu scimu din ce motive aru fi schimbatu Romanii limb'a greca cu cea slavica, un'a mai nepractica si mai neinteligibila pentru Romani cá cealalta. Mai adaugemu la aceste si impregiurarea ace'a, că deca limb'a romanésca ar' fi fostu limb'a rituala la Romani inainte de secululu alu nouele, si deca ritulu bisericeii romanesci ar' fi fostu ritulu celu grecescu modernu, atunci ar' fi inesplicabilu, cum au potutu perí totalu tote urmele despre limb'a romana din cartile aceste vaste.

Tote aceste ni areta, precum credemu destulu de invederatu, că ritulu bisericescu la Romani inainte de secululu alu nouele nu a potutu fi ritulu grecescu modernu. Deca asia dar' ritulu modernu grecescu inainte de secululu alu nouele nu a potutu fi ritulu bisericeii romanesci, atunci se nasce intrebarea, cumcă ce ritu a observatu pana atunci baseric'a romanescă? Respunsulu la intrebarea acést'a ni va dá si chiai'a spre a respunde la intrebarea, cumcă pre ce cale a intratu limb'a slavica in baserica.

Este cunoscutu, cumcă in seclii primi ai bisericeii ritulu ecclesiasticu nice pre departe nu erá asia desvoltatu, asia solemn u si asia compusu cum a fostu in seclii mai târdii. Din contra ritulu pre tempurile acele erá câtu se pote de simplu, asia câtu Sântulu Justinu martirulu ni enaréza, cumcă in secululu alu doile chiaru si ritulu Santei Liturgie constá numai din cetirea

unei bucati din Sant'a Scriptura, din predica si din câteva rogatiuni simple. Si in tempurile acele ritulu nice nu poteá se fia asiá pomposu cá astadi, pentrucá crestinii persecutati de tote partile trebuieáu se tienu cultulu divinuu prin locuintie ascunse si cátu se pote mai fara seomotu, cá se nu fia prinsi de persecutori. Ritulu a inceputu a se desvoltá spre form'a lui de astadi numai dupa tempurile lui Constantinu Marele, candu baseric'a a castigatu pace deplina si candu viéti'a esterna basericésca a luatuu unu sboru forte frumosu. Atunci a inceputu a se desvoltá si ritulu celu solemn u atátu in resaritu in Constantinopulu cátu si in apusu in Rom'a. Desvoltarea acést'a a duratu mai multi seculi, si la nice unu poporu nu a intratu indata, ci pre incetulu. Astufeliu potemu díce cu tota securitatea, cumcá pana pre tempurile lui Constantinu Marele, cá in tota baseric'a asia si la Romani a esistatu numai ritulu celu simplu si primitivu, si fienducá atunci pretotindine ritulu acest'a simplu se tieneá in limb'a poporului, asia si limb'a rituala a Romaniloru in tempurile aceste a fostu limb'a paporala a loru. Dupu tempurile lui Constantinu Marele pana la secululu alu nouele pre candu s'a desvoltatu in Constantinopulu ritulu celu grecescu modernu, la Romani de securu cá a remasu inca totu ritulu celu vechiu primitivu in limb'a poporului, cace nu ni potemu intipuí, cum ritulu celu grecescu ce se desvolta la baseric'a Constantinopolitana a potutu deodata se strabata la Romanii din coce de Dunare, precum amu amintitu cam departati de cetatea acést'a, si pre langa acést'a in nesce impregiurari politice cátu se pote mai triste, fienducá chiaru pre atunci erá emigratiunea poporeloru barbare, candu locuintiele poporului nu eráu secure depre uná dí pre alt'a. In atari tempuri a fostu cu nepotintia, cá se între in baseric'a romanésca unu ritu atátu de pomposu, cum este celu grecescu modernu. Astufeliu credemu a nu fi departe de adeveru, candu sustienemu, cá si dupa Constantinu Marele pana prin secululu alu nouele Romanii s'au folositu numai cu ritulu celu primitivu din seculii celi de antáiu ai basericeii. Prin urmare pana in secululu alu nouele ritulu basericeii romanesci nu a fostu nice celu latinu, nice celu grecescu modernu, ci a fostu ritulu celu simplu si anticu alu basericeii universalii, si acest'a in limb'a romanésca a poporului. Adeveratu, cá urme despre limb'a romanésca a ritului acestuia nu ni au remasu. Inse de acést'a nu ne vomu mira, deca ni vomu aduce aminte, cá ritulu acest'a nu erá cuprinsu in carti vaste, cá celu grecescu, ci erá unu ritu atátu de simplu, cátu se conservá mai multu in gur'a poporului. (Va urmá).

Priveghiele la poporulu nostru.

Amu vediutu in numerulu ultimuu, cum pomenile in poporulu nostru parasindu caracterulu loru celu anticu crestinu, au devenitu in form'a loru de astadi cu totulu paganesci, ma causéza in poporulu nostru si daune morali, religiose si materiali cousiderabile. Amu vediutu, ce obligatiune severa incumbe clerului nostru de a aduce datin'a acést'a cu prudintia pastorala cuvenita erasi

la puritatea si inocinti'a ei antica crestina si a infiltra in ea éراسi spiritulu celu adevératu, spiritulu celu moralu crestinu.

Cu acést'a ocaziune vomu considerá un'a alta datina analoga cu pomenile, un'a datina, cu care nu se face mai pucinu abusu cá cu pomenile si din carea resulta cá si din pomenile cele abusive asemeni urmari rele pre terenulu religiosu, moralu si materialu. Datin'a acést'a suntu priveghiele, ce se tienu noptea la cas'a, unde se afla mortulu.

Originea priveghieloru se pierde in anticitatea timpuriloru. Motivulu introducerei loru a fostu parte civilu, parte basericescu. Cá si astádi, asia si in timpurile trecute esistáu multe morburi, cari suspindeáu pre unu tempu óre careva tote semnele de vietia in corpulu omenescu, cátu omenii ne-preceptoru forte usioru confundáu atari morburi cu mortea. Si fiendu-cá s'a intemplatu nu arareori, cá omenii loviti de atari morburi si tienuti de mortu dupa unu tempu óre-care se dé erasi semne de vietia, de ace'a s'a introdusu datin'a, cá unulu fia-care mortu se fia privighiatu cu cea mai mare atentiune pana la ór'a inmormentarei, cá nu cumva nefiendu in adevéru mortu si fiendu numai lovitu de unu morbu asemenea mortei, inca inainte de inmormentare se dé unele semne de vietia, fara ca se observe nimenea, si astu-feliu se fia inmormentatu, fora cá se fia in adevéru mortu. Privighiarea acést'a a mortului in decursulu dílei poteáu forte usioru se o face casanii. Noptea inse érá mai greu, parte pentru-cá ori ce priveghiare de nopte este ingreunatoria, parte pentru-cá la casu cându celu tienutu de mortu ar' fi datu semne de vietia, s'ar' fi nascutu de multe ori un'a confusiune si un'a inspaimantere de totu periculósa. Din caus'a acést'a s'a introdusu datin'a, cá preste nopte casanii se fia ajutati in priveghiare de catra straini. Astu-feliu s'au introdusu priveghiele de astadi. In timpurile vechi inse crestinii ori ce lucru civilu, deca numai érá cu potintia, lu folosíáu si spre nutrirea pietatei si instructiunea religiosa. Din motivulu acest'a, fiendu-cá la atari priveghie conveneáu de comunu multi omeni, asia s'a introdusu datin'a, cá spre a nu petrece tota noptea in otiu, se se cetésca cu atari ocaziuni sant'a scriptura, si cu deosebire cele patru Evanghelii. Urma de datin'a acést'a au mai remasu in poporulu nostru pre aici colo, pre unde cei remasi platescu preotului, cá in tota ser'a pana cându mortulu este in casa, se cetésca cátu-va tempu dein celea patru Evanghelii in audiulu tuturoru.

Aceste suntu cauzele civile si basericesci a introducerei priveghiariloru. Se pote vedé de aici cumcá cauzele aceste, au fostu juste si bune. Inse in decursulu timpului si in priveghie cá si in pomene s'au introdusu atátea abusuri, cátu potemu díce, cá spiritulu loru celu adevératu a peritu cu totul.

Antaiulu abusu, ce se comite la priveghiele nostre, este, cá modulu, cumu priveghiatorii petrecu noptea langa mortu, trece tote marginile buneí cuvenintie. In locu de a petrece in pietate, observamu in priveghiele poporului nostru petreceri in beuturi, in mancari, in jocu de carti, in risuri si faceri de glume si comedii. Abusulu acest'a este chiaru barbaru, pentru-cá se afla in contrastu estravagantu

cu serioșitatea, ce trebuie să o escite în sufletul unui creștin adevărat privirea osamintelor morți a unui omu „*Aduti aminte de morți și nice odata nu vei pecatui*“, dice S. Scriptura. În priveghiile poporului nostru în contr'a adagiului acestuia de multe ori se întempla lucrurile cele mai urite și încă așa dicându în faci'a unei victime recente a morții. Cumu potemu noi așa dăra așteptă, că poporul nostru se capete moravuri mai blande, mai urbane, mai decente și mai corespundietoria unui popor cultu și civilisatu, cându noi lu lasamu, că și în momintele cele mai serioșe din viața, cumu este momentulu, cându se afla omulu langa oșemintele reci a unui omu mortu, se se dedé a-si petrece în lucruri de diosu, pecaminose, și cu totulu incompatibili cu serioșitatea pușetiunei, în care se afla atunci? De ca unu popor și în faci'a morții încă este trivialu, frivolu, de diosu și obscenu, atunci cum voru fi moravurile lui în mominte ordinare din viața. Unu barbatu mare a dișu, că gradulu de cultur'a inimii în unu popor din nemicu nu se pote judecă așa bine, că din respectulu, ce acele lu arata catra celi morți. Unde v'ajunge poporul nostru în privinți'a culturai, de ca lu vomu lasă, că și în venitoriu se se mai porte la priveghie astu-felu, precumu s'a portutu pana acumu ?

Altu abusu, ce se face la priveghiile poporului nostru, este, că bietii remasi pre langa pomenile cele mari și lungi, trebuiescu se speseze mai atât'a și cu priveghiile, de ca din întemplare voru fi necesitati se țienă mortulu doue nopți în casa. Căce vedi Domne atât'a numeru de omu cu ce -și v'ajunge un'a nopte întreaga fora de mâncare și fora de beutura. Din caus'a acést'a și vedemu, că prela priveghie ambla vinarsulu totu într'un'a, așa că grigea cea de întâiu a celor remasi îndată ce mortulu a închisu ochii, este, că se se ingrigésca de beutura preste nopte pentru priveghiu. Ma lucrulu a luat un'a forma atâtu de scandalosa, încātu beutorii și cartiasii din comuna nu se duc la priveghie decātu se-si satisfaca amendoue patimile, se se joce tota noptea în carti și se se impla de vinarsu. Ma se bucura, cându audu, că a moritu ver unu omu cu stare în comuna, fiindu-că bine știu, că acumu pre langa pomena voru avé ocașione și la priveghiu de a se îmbetă bine. De aci provinu și alte inconveniente tare urite, anume sfedi și batai, cari nu suntu ceva raritati pre la priveghiile poporului nostru. Ore suntu acestea mangaiari adevărate pentru celi remasi? Adevăratu, că morțea se întempla totu deaun'a după voinți'a lui Domnedieu. Inse se nu uitamu, că ea este una pedépsa pentru pecatulu protoparintiloru noștrii. Din caus'a acést'a este lucru naturalu, că omulu se întristéza după celi morți, fiindu-că de ca nu s'ar întristă, atunci morțea nu ar' fi unu reu ore care, și prin urnare nice pedépsa. Din motivulu acést'a întristarea după celi morți nunumai că este naturala, dăra nice nu este pecaminosa, de ca ea nu este estravaganta, așa câtu omulu uitandu de alte datorințe se-si periclitizeze mântuirea sufletului. Insusi Mântuitoriulu nostru Isusu Christosu a plansu și s'a întristatu după Lazaru celu mortu. Din motivulu acést'a în biserica s'a consideratu totu deaun'a de una faptă buna și de un'a

datorinția creștină mângâierea celor rămași după celi morți. Cum se întempla înse mângâierea acestă în poporul nostru? Prin acea că se aduna mai totu satulu peste nopte la casă mortului spre a petrece în beuturi de vinarsu, în jocuri de cărți, în risuri, în certe și nu odata chiaru și în batai. Ore mai pote toleră asia ceva unu poporu, ce aspira la civilizațiune și îmblandirea moravurilor?

Tempulu supremu este, că clerulu nostru se toleze din midiloculu poporului abuzulu acestă uritu, ce se face cu priveghiele la morți. Acestă cu atât mai vertosu, că motivulu civilu, pentru care s'au introdusu datin'a priveghieloru în timpii trecuți, în prezente și a pierdu totu însemnatarea. Astăzi s'a introdusu pretotindine institutiunea cea forte salutară a visitoriloru de morți, cari fiindu instruați de ajunsu cu privire la deosebirea morții de morburile asemenea ei, suplinescu de ajunsu priveghiările mortiloru.

Datin'a priveghieloru la poporul nostru înse este tare învechită, și prin urmare și grea de eliminatu, și încă cu atât mai vertosu, că ea este una datina gadilitoria pentru sensualitate, și apoi este cunoscutu, că la unu poporu nu este nemicu mai greu, decât a elimină una datina de genulu acestă. Din carea cauză clerulu nostru trebuie se purcedă cu una prudenția pastorală foarte mare, deca voiesce, că procedur'a lui se fia încoronată de succesu. Spre scopulu acestă nu este bine a cercă eliminarea și cassarea ei deodată. Prin asia ceva numai și ar' întarită poporul prea tare în contr'a sa. Ci la începutu va face încercare de a tolă numai abuzurile cele mai urite împreunate cu datin'a priveghieloru, cum suntu bataile, certile, beuturile și risurile precum și glumele indecente. Acestă înse nu o va poté face, deca prin instrucțiune continuă nu va aduce pre poporu acolo, încatu însuși se veda, cătu de ne-cuvenintiosu și barbaru lucru este, a petrece tempulu cu astufeliu de lucruri langă osemintele reci a unui omu mortu. Totu odata li va indignă una cale, cum aru poté poporul petrece tempulu în modu decentu și compatibilu cu serioșitatea momentulu langă trupulu recitu a unui confrate mortu. Spre scopulu acestă i va indemnă, că se nu mai sufere pre la priveghie persone de acele, cari singuru numai pentru petrecerea în beuturi, jocuri în cărți și în risuri se îndatinăza a cercetă priveghiele. Era după-ce pre calea acestă i va succede a aduce poporul seu acolo, cătu la priveghie se nu se adune decâtu omeni onesti și serioși, atunci pre acestia se-i dede a petrece noptea mai bine în cetirea de lucruri folositorie. Acestă o pote face cu atât mai ușor, că din generațiunea mai tinera suntu în una fia-care comuna mai multi, cari știu ceti, și astufeliu pote unulu se cetesca, era celilalti se asculte. Pre calea acestă pote aduce pre încetulu priveghiele acolo în cătu celu pucinu se fia oneste și decente. Deca înse acestă cu midiloece spirituali, parintiesci și blande nu i ar' succede, atunci, decumva abuzurile trecu tote marginile, pote cere și ajutoriulu bratiului civilu, care încă are interesu, că se împiedece conveniri poporali periculoșe moralității.

Clerulu inse se nu se multumésca numai cu ace'a, cà i a succesu a face din priveghiele mortiloru conveniri oneste si decente de poporu, ci trebue cu incetulu se merge si mai departe, si se le casseze cu totulu, càce nu are nice una garantia, cumcà abusurile amintite dupa câtuva tempu nu voru reveni érași. Acést'a pentrucà dela ori ce conveniri de noptea este tare cu greu a delaturá abusurile legate asia dîcundu de natur'a loru. Din caus'a acést'a va merge si mai departe si se va silí a le casá de totu, asia in càtu priveghiarea mortulu se o faca numai casanii si consangenií celi mai deaprope, cu tote cà ar' fí cu multu mai consultu, candu si acestia si ar' petrece in somnu, si ar' ingrigí numai atát'a, cá trupulu mortu se nu se profaneze. Pre la poporele culte mai cu sema pre la cetati suntu introdute in cemeterii asia numitele case de morti, in cari se asiedia unulu fia-care mortu, indata ce a moritu, si in cari se afla pusi padítori anume, si apoi in dñu'a inmormentarei acoló se aduna publiculu. Asia ceva inse cu greu se pote introduce in tempulu presente la noi, desi ar fí tare de doritu, si desi prin asia ceva s'ar incungiurá multe inconveniente.

Galileo Galilei.

(Continuare din Nr. 15 si fine).

Amu vediutu pana acumu, cà din casulu cu Galilei de locu nu se pote fabricá arma in contr'a infallibilitatei basericesci. Amu vediutu, cumcà totu casulu cu Galilei a fostu numai una mesura administrativa a unui organu basericescu subalternu, a Congregatiunei indicelui, care se bucura, ce e dreptu, de védia mare in baserica, inse nice decum de infallibilitate. Amu amintitu inse cumcà mesur'a acést'a administrativa nu a fostu nice usiora nice capritiosa, ci si a avutu atunci motivele sale grave, asia càtu din punctulu acést'a de vedere procedur'a organului acestuia basericescu a fostu justificata.

Se vedemu acumu, cari au fostu motivele aceste.

Spre a poté intielege motivele aceste, este de lipsa se ni aducemu aminte, cà pana la Galilei cu privire la pusetiunea pamentului in universu a domnitu fora nice una restringere sistemulu lui Ptolomeu. Dupa sistemulu acést'a pamentulu se afla in midiloculu universului, si tote celalalte corpuri ceresci, sorele, lun'a si stelele se invertu in giurulu lui. Sistemulu acést'a se considerá cu atátu mai adeveratu, cu càtu elu convineá intru tote cu semiurile nostre, si cu càtu tempu îndelungatu s'a fostu luat de basa la tote cercetarile fisico astronomice. Eruditi singuratici, precum Pitagora in anticitate si Cardinalulu Nicolau de Cusa in evulu de midilocu au fostu vorbitu, ce e dreptu, despre una misicarea a pamentului in giurulu sorelui, inse viersulu loru a resunatu in desiertu. Astronomulu Copernicus inainte de Galilei a fostu enunciatu unu sistemu diametralu opusu celui Ptolomeianu, si multu mai aproape de adeveru cá acést'a, inse argumintele lui erau mai multu de natura abstracta si filosofica, decátu fisica. Candu acum Galilei pasi cu sistemulu seu celu nou alu invertirei pamentului in giurulu sorelui, atunci a fostu lucru firescu, cà ádeptii sistemulu celui vechiu ptolomeianu nu s'au potutu despartí de acést'a usioru, ci din contra lu aperáu si mai departe cu tota puterea. Nice odata una idea vechia falsa nu au facutu fora lupta si fora opusetiune locu unei idei noue si adeverate. Si astufeliu nice sistemulu lui Ptolomeu,

desi falsu de susu pana diosu, nu a potutu deodata cede loculu sistemului celui nou adevratu.

Pre langa aceste sistemulu lui Ptolomeu placeá teologiloru tare si din motivulu ace'la, cá dupa sistemulu acest'a pementulu erá centrulu lumii, si astufeliu tare acomodatu cá Fiulu lui Domnedieu in elu se se incarneze. Candu acumu sistemulu celu nou alui Galilei invetiá, cumcá pamentulu este unu planetu micutiú, care se inverté si elu cá altiú multu mai mari cá elu in giurulu sorelui, atunci s'a nascútu in eli numai decátu ide'a, cá astufeliu standu lucrulu, atunci cum e cu potintia, cá Domnedieu se fia alesu unu corpu asia micutiú si secundariu pentru incarnatiunea Fiului seu? Eli eráu de parere, cá faptele cele preste fire alui Domnedieu suntu legate de marimea fisica, si unu faptu asia mare preste fire, cum este incarnatiunea Fiului lui Domnedieu numai pre unu corpu cerescu de insemnate mare fisica se pote indeplini. Pre tempurile acele, candu astronomi'a erá numai in leaganu, una atare opiniune teologica a fostu naturala si de escusatu. Astadi i inse nu mai este asia, cu atátu mai vertosu cá in planurile providintiei domnedieesce de multe ori vedemu, cá Domnedieu alege cele mici cá se confunde pre cele mari. Pentru ace'a inse celi de atunci nu suntu de condamnatu, cá eli si au formatu parerea dupa ideile tempului loru.

Motivulu principálu inse, pentru care teologii nu se poteáu impacá cu un'a cu doue cu sistemulu celu nou alui Galilei despre invertirea pamentului in giurulu sorelui, a fostu, cá sistemulu acest'a se pareá a fi in contradicere cu Sant'a Scriptura. Pana atunci toti teologii fora deosebire intielegeáu cuvintele Santei Scripturi dela Josue in sensu literariu despre starea in locu a pamentului si invertirea sorelui, va se dica conformu sistemului astronomicu alui Ptolomeu. Unanimitatea acést'a inse nu erá atátu una traditiune teologica relativa la adeveturile revelate, ci mai multu una traditiune profana cu privire la sensulu unoru cuvinte ale Santei Scripturi, in cari este vorb'a despre unu lucru fisico-astronomicu. Candu pastu acumu Galilei cu sistemulu lui, numai decátu se nascú intrebarea, cá cum se are sistemulu acest'a facia cu Sant'a Scriptura? Teologii inse traditiunea cea profana o au confundatu si o au consideratu de una traditiune teologica, si astufeliu au inceputu a-si face remorsu de conscientia din rumperea totala cu traditiunea de pana atunci si din esplicarea cuvintelor dela Josue in sensu impropriu. De acést'a inse nu ne vomu mirá, deca ni vomu aduce aminte, cá lucrulu acest'a erá cu totul nou, si afora de ace'a multu mai greu, decátu cá deodata se pota vedé, cá Sant'a Scriptura nu este chiamata se ni dé invetiaturi astronomice, si cá esegetii vechi nice nu au sustienutu acést'a nice odata, ci sistemulu lui Ptolomeu l'au consideratu numai de unu adeveru fisicu si cá pre atare l'au folositu preacátu erá posibilu in esplicarea Santei Scripturi. Nice odata inse sistemulu lui Ptolomeu nu l'au consideratu de adeveru revelatu.

Teologii inse nu bucurosu se abateáu dela sensulu literalu alu Santei Scripturi si din alte motive. Anume chiaru pre atunci Protestantii incepuseru a esplicá in sensu impropriu metaforicu si allegoricu chiaru si locurile cele mai momentose din S. Scriptura, pre cari se baséza adeveturi principali de credintia, precum locurile cu privire la Primatulu Santului Petru, cu privire la S. Eucharistia, justificatiune si altele. Astufeliu, cá nu cumva se dé Protestantiloru ansa de a abusá cu sensulu impropriu, nu s'au vediutu indemnati a folosi sensulu acest'a nice in cuvintefe din cartea lui Josue despre starea pamentului si invertirea sorelui.

Pre langa aceste Galilei erá unu inimicu mare alu filosofiei aristotelice,

careea aveá mare trecere in scolele crestine. Si filosofi'a aristotelica a naturii erá intru tote sinonima cu sistemulu lui Ptolemeu. Inse humanistii despre tempurile acele, cari eráu celi mai mari inimici ai basericeii, inca eráu celi mai mari inimici ai filosofiei aristotelice. Prin acést'a inse Galilei facú se se presupuna despre elu, cá este in legatura cu humanistii, si cá atare voiesce se ruineze baseric'a. In acést'a se intarieáu teologii inca si prin ace'a, cá Galilei erá in amicitia intima cu Apostatulu Sarpi.

Tote impregiurările aceste inse nu ar' fi fostu in stare a indemná pre congregatiunea indicelui la una pasire atátu de energica si resoluta in contr'a lui Galilei, deca sistemulu lui despre invertirea pamentului in giurulu sorelui ar' fi fostu in stare atunci a-lu demonstrá si probá cu arguminte fisice atátu de evidenti si irrefragabili, cum se intempla acést'a astádi. Pamentulu si pre tempurile lui Galilei, cá si astádi se invertéa in giurulu sorelui. Pentru demonstrarea lucrului acestuia dispunemu astádi de una multime de probe. Probele aceste inse pre tempurile lui Galilei in cea mai mare parte au fostu necunoscute, si probele ce le folosiea elu nice pre departe nu aveáu evidenti'a celoru de astádi. Nu e asia dara nice una mirare, cá publiculu nu a abdisu de ide'a cea vechia in favorulu alteia noue, care nice pre departe nu aveá pre atunci evidenti'a receruta. Asia p. e. modulu argumentului luatú din fluculu si refluxulu marei ce-lu folosieá Galilei spre probarea invertirii pamentului in giurulu sorelui erá cu totulu falsu. Afora de ace'a pre atunci legile statice si dinamice ale atmosferei pamentului nu eráu cunoscute cá astádii si asiá Galilei mai multe fenomene legate de una invertire a pamentului in giurulu sorelui de locu nu erá in stare se le esplice. Deca Galilei ar' fi fostu in stare a probá sistemulu seu cu ace'a evidenti'a, cu carea se probéza astádi, atunci de securu cá nice teologii de pre atunci nu i s'aru fi opusu. Acést'a se vede din cuvintele Cardinalului Bellarminu, care la 1615 scrise amicului seu Foscarini, cá „deca ar' fi probatu, cá pamentulu se inverté in giurulu sorelui, atunci ar' trebú se ffa omulu tare atentu la cuvintele Santei Scripturi, ce se paru a invetiá contrariulu, si mai bine se dicemu, cá nu le intielegemu, decátu se dicemu cá e falsu ace'a, ce fisice este constatatu“.

In urma la aceste mai adaugemu, cá pre tempurile acele nunumai teologii catolici, ci si protestantii se afláu in aceasi erore. Asia insusi Luter vorbindu despre Copernicu, care inca invetiase cá si Galilei invertirea pamentului in giurulu sorelui, dice: „nebululu acest'a voiesce se intorca tota art'a astronomiei, desi Josua a disu se sté sorele in locu si nu pamentulu“. Era Melanchton numesce tota invetiatur'a lui Copernicu una insielatiune si confusiune científica. Ma inca la anulu 1744 unu teologu protestantu, anume Kohlreif din Ratzeburg numesce tota invetiatur'a lui Galilei: una inspiratiune blasfema a diavolului.

Deca le resumamu acumu inca odata tote motivele aceste, atunci potemu pre dreptulu se intrebamu pre ori cine, cumcá deca ar' fi traitu pre tempurile lui Galilei, ore ar' fi lucratu altumintrule si nu asia cum a lucratu congregatiunea indicelui?.

Dreptulu civilu austriacu.

(Continuare din Nr. 19).

Tractatu despre dreptulu ereditariu.

Are testatorele dreptu se denumésca in loculii eredelii, carele eventu-alminte ar' refúsá primirea ereditatiei, unu alu 2-lea erede? si deca dá, cum se numesce acestu dreptu?

Testatoarele are dreptulu a denumí, pentru casulu, cá eredele denumitu, nu ar' voi, seau nu ar' poté primí ereditatea, pre unulu, seau mai multi substituti; acestu dreptu se numesce dreptu de substitutiune ordinaria; d. e. testatoarele ar' dispune: A. se-mi fia erede, déca inse dânsulu nu ar' primí, ereditatea aceia se tréca la B.

Are dreptu testatoarele de a impune eredelui, cá acest'a dupa unu tempu determinatu se lase ereditatea unci persoane anumite? si daca dá, cum se chiama acestu dreptu?

Testatoarele pote impune eredelui, cá acest'a dupa unu tempu anumitu, seau dupa mortea sa, se transmite ereditatea asupr'a altei persoane anumite, acestu dreptu a testamentului se chiama dreptu de substitutiune fidei comisaria; d. e. testatoarele ar' dispune: A se-mi fia erede, déca inse ar' abdice de oficiu, ereditatea se tréca la B. si déca acest'a ar' repasí din servitiulu militaru, ace'a se tréca la C.

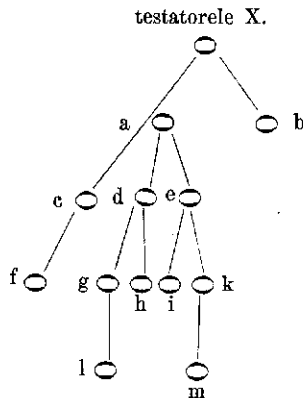
Are dreptu testatoarele se faca o atare dispositiune, prin care ereditatea se o declare de avere neinstrainabila a familiei?

Dá, testatoarele are unu asemenea dreptu, carele se chiama dreptu de fidei comisiune. Formele mai usitate de fidei comisiune suntu:

1. Primogenitur'a care consta in ace'a, cá averea trebue se tréca la primul nascutu fiu a testatoremui, era dela acesta la primul nascutu fiu alu seu si asia mai departe, încátu lini'a mai tinera numai dupa estirparea liniei mai betrane pote ajunge in susceptiune.

2. Majoratulu, unde averea trece la acelu membru alu familiei, carele este in mai aproape gradu consangeanu cu testatoarele, si

3. Senioratulu, unde averea trece la celu mai betranu membru alu familiei fora considerare la linia seau gradulu de consangenitate. De insemnatu este, cá secsulu femeescu de regula este eschisu din succesiunile cu fidei comisu. Seau ilustrandu cu esemplu succesiunea facuta pre langa primo genitura, presupunându cá testatoarele x ar' avé descendentii espusi mai. la vale.

ordinea succesiunii ar' fi urmatoarea: a, c, f, — d, g, l, — h, — e, i, — k,

m. și în urma b, asia cătu lini'a mai tenera numai după estirparea liniei mai betrane ar' urmă în succesinne. Seau în exemplulu de mai susu presupunându, că fidei comisiunea s'a facutu pre langa majoratu, după-ce în asemenea casu, averea trece totu deaun'a la acel'a care este consangeanu în gradu mai aprópe cu testatorele, éra în casulu cându mai multi descendentu suntu în asemenea gradu consangeni cu testatorele, atunci la celu mai betranu dintre acestia, ordinea succesiunii aru fi urmatorea:

a, — b, — c, d, e; filii acestoru 3 frati f, g, h, i k fiindu în asemenea gradu consangeni cu testatorele x, celu mai betranu din trensii vá intrá în folosint'a averei.

Despre restrictiunea, modificarea, și nimicirea dispusetiunii ultime.

Testatorele -și pote restringe, modificá și chiaru nimicí dispositiunea ultima. Testatorele și restringe ultim'a dispositiune atunci, cându realizarea aceleia o face pendentá dela implinirea unei conditiuni, terminu, seau mandatu. Sub conditiune întielegemu o impregiurare, éra sub terminu o statorire de tempu, dela implinirea seau neimplinirea carei'a se face pendentá nascerea, seau incetarea unui dreptu. Sub mandatu, întielegemu unu obligamentu, pre care testatorele i-lu impune eredelui seau legatorelui.

Este ceva diferentia meritoria între restrictiunile de mai susu?

Este ace'a diferentia meritoria, că eredele seau legatariulu, acarui succesiune în ereditate s'a facutu pendentá dela un'a conditiune, numai în acelu casu vá castig'a ereditatea, déca vá fi supravetiuitu implinirea conditiunii; d. e. testatorele ar' dispune: A. se-mi fía erede, déca vá luá pre B. în casatoria, aici dreptulu de succesiune alui A. este conditionatu dela casatori'a sa cu B. éra încátu succesiunea i s'ar' fi facutu pendentá dela unu terminu, și fora a fi supravetiuitu implinirea terminului, presupunându că a supravetiuitu pre testatoru vá poté transpune dreptulu seu, asupr'a testatoriloru sei. De exemplu testatorele ar' dispune: „In anul 1900 se capete A. 5000 fl. v. a.“. În casulu acesta, numai decá după mórtea testatorului a castigatu A. dreptulu la celea 5000 fl. și numai luarea în posesiune faptica se amana pona la anul 1900. Mandatulu, de regula numai acelu efeptu -lu are, că eredele se pote constringe și pre cale legala la implinirea mandatului, fora că din caus'a neimplinirii aceleia se i-se pota luá ereditatea, precumu se pote întemplá la o dispositiune facuta pre langa cele-lalte restrictiuni. Eredele inse este detoriu a implení numai conditiunile posibili si iertate. Conditiiunile impossibili și inmorali, încátu suntu suspensive, producu nevaliditatea dispositiunii facute pre langa asemenea conditiuni, d. e. testatorele ar' dispune: A se-mi erede deca vá luá pre B. în casatoria“, și B. inse ar' fi deja morta. Conditiiunea celibatului, precumu și aceia, că eredele se abdica de beneficiulu inventariului, și în fine conditiunile neintielese se considera de neesistente.

Ultim'a dispositiune și-o pote modificá și nimicí testatorele, prin testamentu nou, codicilu, și prin revocarea testamentului vechiu. **Ludovicu Csato.**

Blasiu, in 21 Octobre 1884.

Jidovulu retacitoriu

(dupa Beranger *).

Cine nu a auditu ver odata de Jidovulu retacitoriu, de person'a ace'a cadiuta sub blastemulu domnediescu, cá pana la a dou'a venire se nu mora si se totu retacésca in continuu pre suprafaci'a pamentului, fora de a aflá liniste si repausu nicairi? Una legenda forte frumoasa si plina de poesia este legend'a Jidovului retacitoriu, si pre langa ace'a una legenda eminentu crestina. Cuprinsulu ei scurtu este, cá atunci candu pre Mantuitoriulu nostru l'a dusu la restignire, ostenitu si consumatu de bataile cele multe din curtea Archireului precum si de drumu si de sarcin'a crucei de pre umeri, a voitu se odichnésca pucinu la port'a unui Jidovu din Jerusalimu. Acest'a inse nu a voitu a-i concede nice baremu atât'a. Din care cauza Mantuitoriulu l'a blastematu, cá se nu mora pana la a dou'a venire si pana atunci se totu retacésca pre suprafaci'a pamentului neafandu si neavendu odichna nicairi. Legend'a acést'a probabilu s'a nascutu in evulu miediú. Una atare persona cu o sorte de una parte atâtu de meritata de alt'a atâtu de trista a fostu unu sugetu tare placutu si fructiferu pentru fantasi'a poetica. Si in adeveru cá multi poeti din tote tempurile o au luatu de basa in poeme. Intre acestia este si poetulu francesu Beranger, care cu natur'a lui cea melancolica a aflatu in legend'a acést'a ceva classicu pentru viersurile lui cele elegiace si triste.

Fiendu legend'a acést'a una legenda eminentu crestina si fiendu religiunea crestina in presente in continuu atacata de inimicii ei cu imputarea, cá ea nu este in stare a subministrá poesiei sugete asia frumoase cá mitologi'a antica latina si grecésca, lasamu se urmeze mai la vale in traducere elegi'a lui Beranger, in carea descrie forte frumosu in cuvinte scurte si pregnante dorerile Jidovului retacitoriu, cá astufeliu se se veda, cátu de nefundata este imputarea inimiciloru, cá religiunea crestina din punctu de vedere alu sugeteloru poetice nu ar' fi favorabila poesiei ¹⁾.

„Crestinule lasa pre caletoriulu acest'a innecatu de suspine se odichnésca „la port'a ta! Jidovulu retacitoriu este elu, cáre alérga cá portatu de ventu „din unu locu in altulu. Sarcin'a aniloru pre mine nu me imbetranesce. „Singur'a mea grigia, singur'a mea dorintia este mortea. Candu vine ser'a, „eu sperezu cá me voiu linisti pentru totu de a un'a, si nu voiu mai vedé „alta diminétia. Inse amaru me insielu totu de a un'a, cá totu de a un'a „mi se face éراسi demanétia. Pamentulu se inverte, si dñu'a vine erasi si eu „sum totu acel'a cá si mai inainte.

„Optusprediece sute de semenaturi am vediutu resarindu din ruinele „Greciloru si a Romaniloru. Furi'a volburei m'a purtatu preste ruinele multoru

*) Poetu francesu n. 1780 † 1857.

¹⁾ Se intielege de sine, cá una poesia atâtu de frumoasa cá acést'a, in versiune si pre langa ace'a in prosa si pierde forte multu din frumsetia. Inse urmele frumsetiei chiaru si in ruine se potu vedé, si ruina numai este ori ce poesia classica tradusa in alta limba si inca in prosa.

„altoru imperatii. Am vediutu simbure bunu vescedienduse, si reulu avendu „capetu bunu. Am vediutu, cum a peritu lumea cea vechia, si alte doue „noue resarindu din mare.

„Am petrecutu in tote locurile de terore. Candu cautu mai bine mortea „cea dulce, atunci volbur'a me rapesce éراسي cu manía si fora capetu trebuescu „se suferiu. Am datu la câte unu seracu denariulu, de care nu aveám lipsa, „inse in minutulu acel'a am trebuitu se fugu mai departe si multiumit'a nu „i o am potutu audí nice candu“.

„Candu me odichnescu in umbr'a codrului, culcatu pre érba langa periulu „celu rece, de abie mi inchidu ochii apesati de ostenela, atunci volbur'a incepe „a suffá. O pentruce mani'a lui Domnedieu nu-mi ierta nice una odichna „scurta in recorea umbrei. Pentru ce pietrile si spinii se-mi ranésca mie „totu mereu petiorele cele obosite“.

„Acum vedu copfi frumosi cá trandáfrii, ce me facu se-mi aducu aminte „de copiii miei. Inse inca nu m'am saturatu de privirea lor, si viforulu me „alunga in alte drumuri. Nebunu este celu ce a voitu ver odata se traiésca „in vecia pre pamentulu acest'a. Vedeti copilulu acest'a, cum mi suride „acum. Petiorulu meu inse va trece ore candu preste mormentulu lui“.

„Nice urma nu se mai vede din vetr'a, unde mi am petrecutu anii „prunciei. Eu me silescu, cá se remanu in unu locu. Inse viforulu mi striga: „mai departe! Si „mai departe“! suna infricosiatu totu mereu in urechile „miele. Tu vei retaci in drumuri vecínice, căce parintii tei nu au lasatu „pentru tine nice unu locu in mormintele lor“.

„Ridiendu si fora-mila m'am uitatu, cum Domnedieu-omulu a moritu „ostenitu de morte. Pentru ace'a sinulu pamentului nu me primesce, ci cu „viforulu trebuescu se sboru totu mai departe. Tu isvoru, nesecatu a iubirei! „Aduti aminte de mine! fiati mila de mine! Deca am vetamatu pre unu „Domnedieu, atunci nu mani'a lui Domnedieu ci filantropi'a lui va sterge „crim'a acést'a“.

Schelete de predici.

La inmormentarea unui omu tineru.

Testu: »Deca graantiulu de gráu cade in pamentu si
»nu putrediesce, atunci remane cum a fostu;
»deca inse putrediesce, atunci aduce multe
»fructe«. Jo. XII. 24.

Esordiu.

Oratoriulu pote incepe cu descrierea pre scurtu a vietiei Santului Laurentiu, care inca tineru a fostu, candu a moritu, si inca cu morte de martiru. Atunci pentruce se nu se intemple si intre noi casuri de morte de omeni tineri? Sí totusi cum nu se plangu omenii cu ocasiunile aceste in contr'a intieleptiunei domnedieesci! Crestinulu celu adevveratu inse una atare morte

o va considerá de una binefacere alui Domnedieu, si anume antaiu pentru urmarile ei cele bune temporali, si a dou'a pentru urmarile ei cele eterne.

I.

Mortea tempurá este una binefacere alui Domnedieu pentru urmarile ei cele temporali, fiendu-cá ea liberéza pre omu :

a) Din periculele peccatului. Omulu vine pre lume numai cu unu peccatu. De acel'a inse se mantue prin botezu. Inse dupa ace'a, carnea si sangele, lumea si tote ale ei indemna pre omu totu meru la peccate. Mortea tempurá inse ne mantue de tempuriu de tote aceste.

b) Ne liberéza de multe necadiuri. Copilarí'a este pentru omu paradisu. Inse paradisulu acest'a nu tiene multu, si omulu trebue se intre in lumea cea ce e sub blastemu, unde grigi, ostenele, doreri, chinuri suferintie si lacrimi suntu pana lui de tote dilele. De aceste inse ne liberéza mortea tempurá.

II.

Mortea tempurá inse apare si mai tare cá una binefacere alui Ddieu, deca consideramu urmarile ei cele eterne, pentrucá una atare morte acceleréza

a) Perfectionarea nostra, si in specie :

α) cea spirituala, prin acea, cá ne liberéza de sarcin'a trupului celui greu si din intunerecu ne duce in lumina ;

β) cea morala, fiendu-cá ne duce din lumea cea plina de pericule morali in societatea santiloru si a angeriloru, unde nu mai este nice unu periculu de a peccatuí.

b) Acceleréza fericirea nostra, fienducá din valea plangerei ne duce in imperati'a cerésca, unde ochiu de omu nu au vediutu, urechi de omu n'au auditu, si la inim'a omului n'au strabatutu ce ne au preparatu Domnedieu.

E p i l o g u.

Pentru ace'a parintii nu au pentru ce plange dupa fii loru rapiti in florea etatei, ei laolalta cu Jobu glorificati intieptiunea lui Domnedieu cea necuprinsa. Éra voi tineriloru nu ve infricati, candu Domnedieu ve chiama la sine, ci din contra ve bucurati cá si Laurentiu de fericirea vostra cea noua si netrecutoria, ce ve astepta, pana candu inca nu ati gustatu prea afundu paharulu celu amaru alu lumei acesteia.

Varietáti.

Luni in 13 Octobre st. n. 1884 s'a inceputu edificarea unei aripi none la seminariulu clericalu din Blasiu. Lips'a ei erá de multu semtita, fienducá incaperile din edificíulu vechiu nu mai eráu de ajunsu pentru unu seminariu arangiatu dupa cerintiele moderne. Grigei celei parintiesci a Escellentiei Sale are seminariulu celu clericalu se-i multiimesca, cá in anulu venitoriu va fi provedutu cu localitati súciente si moderne in tota privinti'a. Edificíulu este datu in intreprindere architectului achidicesanu pentru 18 mii floreni v. a. si se va intinde in piatiu dela frontulu seminariului celui vechiu pana la seminariulu tinerimei gimnasiali edificatu de Escellentia Sa in anulu trecut, si astufeliu ambele laolalta voru dá unu prospectu tare frumosu piatiei micului nostru opidu.

Editoriu si redactoriu responsabilu Dr. Alesandru V. Gram'a.

Tipografi'a Seminariulu; gr.-est. in Blasiu.